

Nr 296.

Av herr **Boman**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsmonopolet å tobakstillverkningen i riket.

Kungl. Maj:ts proposition nr 192 innefattar förslag om förlängning på 5 år av det år 1915 avslutade kontraktet med aktiebolaget svenska tobaksmonopolet om utövande av statens tobaksmonopol. De vid monolets införande gällande tull- och skattesatserna förblevo oförändrade till 1922, då, i anledning av hemställan från monopololet om ökat skydd för den svenska tillverkningen mot konkurrens med importerade fabrikat, en särskild skatt pålades dessa varor, en skatt som 1923 jämkades och bestämdes att utgå fastän med lägre belopp även å monolets egen tillverkning. Tobaksmonopolet infördes som bekant för att bättre utnyttja tobakens skattekraft, och i sådant avseende torde monolet ha väl motsvarat de förväntningar, som statsmakterna ställde å detsamma.

Genom den form, som valdes vid monolets införande, med importrätt för handlande med tobaksfabrikat erhöill allmänheten ett visst skydd mot, att monolets tillverkningar skulle oskäligt fördyras, men samtidigt framkallades det förhållandet, att tobakshandlarna, som själva bestämma utförsäljningspriset å de importerade varorna och således även sin vinst å dessa, i regel kommo att få större intresse av att tillhandahålla allmänheten importvara än svenskt fabrikat. Vilken försäljningsrabatt monolet än erbjöd en handlande kunde denne alltid förvärva än större vinst å importen. Trots detta torde olägenheterna av nu befintliga bestämmelser om tobaksmonopolet ej vara större än att en förlängning av avtalet med oförändrade villkor väl kunde försvaras.

Emellertid föreslår nu den kungliga propositionen tvenne förändringar av betydelse, nämligen dels borttagande av all tull å såväl råtabak som tobaksfabrikat, dels minskning i den vinst, som aktiebolaget svenska tobaksmonopolet intjänar å sin rörelse. Meningen är dock ej att minska statens totalinkomst från tobaken utan endast att förvandla tullen och en del av vinsten till skatt, dels procentuell å utförsäljningspriset, dels efter vikt eller per styck.

Beträffande överförande av tullen till skatt uttalas i propositionen, att därmed skulle vinnas vissa besparingar i arbete. Enligt ett av generaltullstyrelsen avgivet yttrande hänföra sig dessa besparingar egentligen till behandlingen av färdiga tobaksvaror, i fråga om oarbetad tobak skulle nämligen hela minskningen i arbete bestå i att tullverket befriades från det en gång i månaden återkommande bestyret med debitering, uppbörd och redovisning av de för dessa varuslag belöpande tullavgifter, varemot beträffande

färdiga tobaksvaror en mera avsevärd arbetsbesparing ägde rum. Generaltullstyrelsen påpekar emellertid, att ett sådant överförande av tull till skatt komme att medföra inflytande å den till vederbörande städer å tullavgiften grundade tolagsersättning med ingalunda obetydliga belopp. För år 1923 utgjorde den å tobak belöpande tolagsersättningen följande belopp i kronor. Stockholm 122,000, Göteborg 43,000, Malmö 22,000, Karlskrona 17,100, Södertälje 4,000, Karlstad 48,100, Gävle 10,000, Härnösand 33,100 och Norrköping 7,200. Vidare framhåller styrelsen, att tullavgifternas borttagande å dessa varuslag icke innebär en motsvarande nedgång i beskattningen av dessa utan består allenast i en av tekniska skäl företagen överföring av tullavgiften till tobaksskatt, och anser det tveksamt, om denna reduktion av tolagsersättningen bör verkställas före slutförandet av den särskilda utredning om städernas rätt till tolagsersättning, som eljest ansetts önskvärd före avgörandet, hurvida en väsentlig inskränkning i densamma må kunna företagas eller icke. Generaltullstyrelsen finner sig i anledning härav icke kunna förorda förändringen i avseende å icke färdig tobaksvara.

Då föredragande departementschefen avvisar generaltullstyrelsens återgivna erinran, sker detta bland annat med ett uttalande, att de städer, varom det är fråga, torde ha vunnit åtskilliga ekonomiska fördelar genom att tobaksfabriker dit förlagts, i uttalandet undantages Karlstad, där tobaksfabrik ej finnes. Härtill torde kunna anmärkas, att aktiebolaget svenska tobaksmonopolet icke förlagt någon fabrik till ort, där ej före tobaksmonopolets införande sådan funnits, och att i de flesta av omnämnda städer enskilda under mer än 100 år drivit tobaksfabriksrörelse. De ekonomiska fördelarna för vederbörande städer ha härvid sannolikt i regel varit vida större.

Rättvisa och billighet synes därför kräva, att, i händelse av bifall till den avgivna propositionen, vederbörande städer erhöles ersättning för bortgången tolagsersättning. Men då någon statlig fördel ej vinnes genom borttagande av tullen å tobak och tobaksmjöl, rubrikerna nr 195 och 196 i tulltaxan, synas dessa böra lämnas oförändrade och häremot svarande sänkning i de av Kungl. Maj:t föreslagna skattesatserna å inom riket tillverkade tobaksvaror vidtagas.

I fråga om den tidigare berörda omläggningen av viss del av monopolbolagets vinst till skatt har denna förändring fått uttryck i punkt 5 av tillägg till kontraktet mellan staten och bolaget av 12 februari 1915 så lydande: »Det åligger bolaget, att vid fastställande av tobaksvaras pris-kurantpris, varom förmåles i § 7 av huvudkontraktet, så avväga den del av belastningen å varan, som avser att lämna vinst å rörelsen, att vinsten därvid icke beräknas högre än som är erforderligt för beredande åt bolaget av skälig inkomst å rörelsen».

Som bekant äger staten hela bolagets stamaktiekapital och av det till 17 miljoner kronor uppgående preferensaktiekapitalet ej mindre än 12 miljoner kronor genom pensionsstyrelsen; hos enskilda finnas sålunda endast aktier för tillhoppa 5 miljoner kronor. § 8 i kontraktet av 12 februari 1915

reglerar förhållandet av vinstfördelningen mellan stam- och preferensaktier i så måtto, att de senare under alla förhållanden tillförsäkras en avkastning av 4 $\frac{1}{2}$ procent. Medelsiffran av den utdelning, som lämnats under de fullt redovisade 8 åren, har utgjort 8 $\frac{1}{2}$ procent, senaste året 10 procent. Med den avfattning punkt 4 erhållit finnes intet hinder, att 4 $\frac{1}{2}$ procent betraktas som skälig inkomst, och av departementschefens uttalande till protokollet och av det sänkta, ändrade belopp, som nu föreslås att uppföra i riksstaten såsom utdelning i aktiebolaget svenska tobaksmonopolet, framgår med full tydlighet, att preferensaktierna skola redan för innevarande år, som dock är ett av det gamla kontraktet reglerat år, erhålla minskad utdelning, en minskning avsedd att successivt ökas. Redan den omständigheten, att tobaksmonopolets styrelse med en majoritet av 6 mot 2 avstyrkt den ifrågasatta punkt 4, torde vara skäl nog att låta densamma utgå. Vad styrelsens majoritet härvid anfört eller att meningsskiljaktigheter synnerligen lätt kunna uppstå om dess rätta tillämpning, lär väl ej kunna jävas. Uppenbart är väl även, att tillvaron av en dylik kontraktsbestämmelse är direkt ägnad att försvåra en affärsmissig skötsel av företaget.

Men härtill kommer, att man väl knappast kan räkna på, att de enskilda ägarna av preferensaktier å en blivande bolagsstämma skola befinnas villiga att medgiva införande av en kontraktsbestämmelse, som i okänd utsträckning försämrar deras vinstmöjligheter. Staten såsom ägare av alla stamaktierna och genom pensionsstyrelsen ägare av de flesta preferensaktierna lär väl ej lagligen kunna delta i en dylik frågas avgörande.

Då tobaksmonopolet infördes, erbjödos de ersättningsberättigade som en förmån att utfå denna ersättning i större eller mindre del såsom preferensaktier; i hur stor omfattning denna förmån blev begagnad är icke känt, men det synes vara statsmakterna föga värdigt att nu förvandla förmånen till något annat. Detsamma gäller i viss mån även dem, som genom köp kanske till överkurs senare förvärvat aktier.

Med stöd av förestående hemställes,

att riksdagen vid bifall i huvudsak till vad i propositionen 192 föreslås måtte besluta:

1) att rubrikerna nr 195 och 196 i tulltaxan måtte bibehållas vid sin nuvarande lydelse;

2) att kungörelsen 29 juni 1921 om förtullning av för aktiebolaget svenska tobaksmonopolets räkning inkommande oarbetad tobak och tobaksmjöl skall fortfarande gälla;

3) att i det i propositionen upptagna tilläggskontrakt punkten 5 måtte utgå och punkten 6 betecknas 5;

4) att i riksstaten vid uppgörande av beräkning av inkomsttitlarna: tullmedel, bevilling, tobaksskatt, be-

villning och utdelning i aktiebolaget svenska tobaksmonopolet hänsyn må tagas till det inflytande ett bifall till denna motion innebär;

5) att skattesatserna å i riket tillverkad tobaksvara, vare sig de procentuellt utgående eller de som utgå efter vikt eller per styck eller bådadera, jämkas nedåt att motsvara den bibehållna tullen;

6) att möjligen i övrigt erforderlig författningsändring må formuleras av vederbörande utskott.

Stockholm den 4 april 1924.

Gustaf Boman.